

ISLAMSKA MISAO

Osnivač i izdavač: Fakultet za islamske studije, Novi Pazar

Za izdavača: Prof. dr. Enver Gicić

Glavni urednik: Prof. dr. Enver Gicić

Pomoćnik urednika: Prof. dr. Hajrudin Balić

Redakcija: prof. dr. Mustafa Fetić, prof. dr. Almir

Pramenković, hfz.doc. dr. Haris Hadžić, doc. dr. Siham Mevid

Šerijatski recenzent: prof. dr. Almir Pramenković

Tehnički urednik: Senad Redžepović

Lektor: Samir Škrijelj

Štampa: Grafičar, Užice

Tiraž: 500 primjeraka

Adresa redakcije: Fakultet za islamske studije,
ul. Rifata Burdževića 1, 36300 Novi Pazar

Štampanje ovog broja pomogla je Vlada R. Srbije - Kancelarija
za saradnju sa crkvama i verskim zajednicama

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Narodna biblioteka Srbije, Beograd

378:28

ISLAMSKA misao : godišnjak Fakulteta za islamske studije Novi Pazar /
glavni urednik Enver Gicić. - 2007, br. 1- . - Novi Pazar : Fakultet za islamske
studije, 2007- (Užice : Grafičar). - 24 cm

Godišnje.

ISSN 1452-9580 = Islamska misao (Novi Pazar)

COBISS.SR-ID 141771532

NASLJEDSTVO ŽENE IZMEĐU ŠERIJATSKIH PROPISA I NAŠIH OBIČAJA

Abstrakt

Ženi je u pogledu nasljedstva vijekovima bila nanošena nepravda. Nije imala pravo nasljeđivati, niti posjedovati, već je u periodu džahilijeta i sama bila dio nasljedstva. Islam je dao ženi pravo na posjedovanje, nasljeđivanje i raspolaganje imovinom.

Vjera islam je prožeta kroz kulturu i običaje Bošnjaka, ali u jednom segmentu našeg života odbacili smo islam i povelili se za nekim drugim mjerilima. U bošnjačkim porodicama ženi često biva uskraćeno pravo na nasljedstvo, a ako zatraži svoje pravo koje joj je Allah dao, onda taj njen postupak biva najstrožije osuđen.

U šerijatskom pravu ženskih nasljednika, koji imaju alikvotne ili tačno precizirane dijelove nasljedstva, ima osam. Nasljednici koji imaju alikvotne dijelove nazivaju se *ashabu-l-furud*. Ženski nasljednici koji spadaju u grupu *ashabu-l-furud* su: kćerka, kćerka od sina, majka, nana, supruga, rođena sestra, sestra po ocu, sestra po majci.

Statistički podaci pokazuju da je na području sandžačkih općina, gdje je pretežno bošnjačko stanovništvo, izuzetno mali broj žena koje nasljeđuju svoje roditelje. Istraživanje je pokazalo da su dva ključna razloga: nepoznavanje šerijatskog prava na nasljeđivanje i običaji. Poznavanje šerijatskog prava prvi je korak ka prakticiranju šerijata,

te muslimanka mora poznavati nasljedno pravo da bi se zalagala za očuvanje svog imetka. Muslimani su dužni poštovati i štiti sva prava koja je Allah dao Svojim robovima. Stoga, muslimani trebaju štiti pravo žene na nasljedstvo koje joj Kur'anom i Sunnetom pripada.

Svršenici i studenti islamskih fakulteta, medresanti i drugi islamski obrazovani ljudi trebaju dati najveći doprinos na polju osvješćivanja ljudi i njihovog prakticiranja nasljednog prava. Fakultet za islamske studije u Novom Pazaru svake godine Sandžaku pokloni desetinu šerijatskih pravnika koji će ljudima objašnjavati vjerske propise i učiti ih o načinu nasljeđivanja u šerijatskom pravu. Znanje i iskreno vjerovanje moraju pobijediti strah od komentara i osuda okoline. Muslimani Allahove propise moraju staviti ispred propisa i običaja ljudi.

Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže:

„Allah zahtijeva da se svačije pravo poštuje, dobro čini, i da se bližnjima udjeljuje, a razvrat i sve što je odvratno i nasilje zabranjuje; da pouku primite, On vas savjetuje.“ (En-Nahl, 90)

Abstract

The woman was treated unfairly thought-out history when it comes to inheritance, she was not allowed to inherit, nor possess, furthermore the woman was treated as property herself in the age of ignorance (Jahiliyya). Islam has provided women with basic rights like possession, inheritance, and managing her own assets.

The Islamic Religion is absorbed thought the culture and the customs of Bosnjaks, but at some point, of time we disposed Islam and followed some other standards. In Bosnjaks family's woman rights get frequently abandoned when it comes to inheritance, and if she requests the right that Allah has given her, then she will most likely be judged harshly by others.

The Sharia law has female inheritances who are aliquot or are accurately specified portions of the inheritance there are 8. Inheres

that are aliquot parts called the ashabu-l-furud. The female inherent that belong to the group of ashabu-l-furud are daughters, son's daughters, mothers, grandmothers, wife's, birth sisters, the sister from father's side, and sister from mother's side.

Research was conducted in the municipal of Sandzak and it is representing mostly the Bosnjak's population, it is presenting very a low number of females that inherit their parent's assets. The research has provided two main reasons for it, firstly not knowing the Sharia's law of inheritance and customs. Secondly, having the knowledge of Sharia's law is the first step towards the practical Sharia, and the Muslim females must seek knowlpage about the inheritance rights, so they can advocate and preserve the assets themselves. The Islamic University in Novi Pazar is gifting each year ten Sheria lawyers, who will explain to the community, how religious regulations about inheritance within Sharia law work. The knowledge and sincere believe must overcome the fear of bad comments and judgment. Muslims must acknowledge Allah's regulations over the regulations of people and their customs.

Muslims are obligated to respect and protect all rights Allah has given His servant. In conclusion, Muslims should protect the rights of females regarding inheritance that are mentioned in Kur'an and Sunna.

Allah the almighty says in the Qur'an:

"Allah demands justice and good conduct and giving to relatives and forbids immorality and bad conduct and oppression. He admonishes you that perhaps you will be reminded." (En-Nahl, 90)

Uvod

Islam poklanja veliku pažnju propisu nasljeđivanja. O važnosti nasljednog prava govori i činjenica da je propis nasljeđivanja detaljno pojašnjen Kur'anom i Sunnetom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, te da nije ostavljeno ljudima da oni na osnovu svog mišljenja određuju nasljedstvo. Ženi je u pogledu nasljedstva vijekovima bila nanošena nepravda, nije imala pravo nasljeđivati, niti posjedovati, već je u periodu džahilijeta i sama bila dio nasljedstva. U vrijeme kada su sinovi od očeva nasljeđivali žene kao dio posjedovane imovine, Uzvišeni Allah je poslao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, da svijet oslobodi od zuluma nevjerstva i da ženu uzdigne na mjesto koje joj pripada. Islam je dao ženi pravo na posjedovanje, nasljeđivanje i raspolaganje imovinom.

Vjera islam je prožeta kroz kulturu i običaje Bošnjaka, ali u jednom segmentu našeg života odbacili smo islam i povelili se za nekim drugim mjerilima. U bošnjačkim porodicama ženi često biva uskraćeno pravo na nasljedstvo, a ako zatraži svoje pravo koje joj je Allah dao, onda taj njen postupak biva najstrožije osuđen. Nije rijetkost da se u nekim porodicama u Sandžaku brat odrekne sestre samo zato što je tražila da naslijedi dio zaostavštine svoga oca ili majke.

Donekle je razumljivo da su ljudi u nedostatku poznavanja vjere tako postupali, ali danas ne postoji opravdanje za one koji ženi uskraćuju ovo pravo, jer se lahko svaki pojedinac može upoznati sa propisima nasljeđivanja. U šerijatu žena kao majka, supruga, kćerka, sestra, u određenim situacijama i kao nana, unuka, hala ili tetka, ima pravo naslijediti dio zaostavštine svog bližnjega. To pravo je muslimanki dao Uzvišeni Allah i nijedan običaj joj ga ne smije uskratiti.

Definicija nasljedstva

U arapskom jeziku se za nasljeđivanje upotrebljava riječ الْإِرْثُ. *El-irs* je infinitiv glagola arapske riječi يرث - ورث (*verise - jersu*), što u

prijevodu znači: naslijediti, baštiniti, dobiti u naslijeđe. (T. Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, 2008., str. 2/3804)

U šerijatskoj znanosti oblast koja tretira nasljedno pravo naziva se *el-mevaris*. To je šerijatska znanost čije je izučavanje Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imperativno oporučio, upozorivši da je podložna zaboravu i da je prva nauka koja će napustiti ummet.

Nasljedno pravo je utvrđeno zakonodavnim tekstom Kur'ana, Sunneta i konsenzusa (*idžma'a*). Analogija (*kijas*) se ne primjenjuje u nasljednom pravu, jer njoj nema mjesta u jasno određenim nasljednim dijelovima pošto nije sasvim jasan razlog specificiranja određenog iznosa u odnosu na drugi. (A. Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, 2003., str. 209)

Muhammed Es-Sabuni je definirao nasljeđivanje na sljedeći način: „Nasljeđivanje je prijenos imovine iz vlasništva umrlog u vlasništvo njegovih nasljednika, svejedno da li je imovina koju je umrli ostavio iza sebe novac, nekretnine ili neki drugi vid imetka, kao što su određena prava.“

Nasljeđivanje je skup pravnih pravila kojima se u slučaju smrti jedne osobe - ostavitelja uređuje prijelaz njene imovine (odnosno njezinih subjektivnih prava i obaveza) na druge osobe - njezine nasljednike. (E. Gicić, *Šerijatsko nasljedno pravo*, 2011., str. 3)

Da bi se interpretirala šerijatska raspodjela nasljedstva, neophodno je ispuniti konstitutivne elemente nasljeđivanja. Konstitutivni elementi ili uvjeti nasljeđivanja su:

1. المورث (el-muveris) – ostavitelj, tj. uvjetuje se da je ostavitelj umro;
2. الوارث (el-varis) – nasljednik;
3. الموروث (el-mevrus) – zaostavština.

Ženski nasljednici u šerijatskom pravu

U šerijatskom pravu ženskih nasljednika, koji imaju alikvotne ili tačno precizirane dijelove nasljedstva, ima osam. Nasljednici koji imaju alikvotne dijelove nazivaju se *ashabu-l-furud*. Ženski nasljednici koji spadaju u grupu *ashabu-l-furud* su: kćerka, kćerka od sina, majka, nana, supruga, rođena sestra, sestra po ocu, sestra po majci. (*Fikhus-Sunne V*, 2008., str. 495)

1. Nasljedno pravo kćerke (البنت)

Kćerka će naslijediti svog umrlog roditelja na jedan od tri načina:

1. Ako iza umrle osobe ostanu i sinovi i kćerke imovina će biti podijeljena po principu: *“Jednom muškom koliko dvijema ženskim osobama”*, i to na osnovu riječi Uzvišenog Allaha:

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ

“Allah vam naređuje da od djece vaše - muškom pripadne toliko koliko dvjema ženskima.” (En-Nisa, 11)

2. U slučaju da iza ostavitelja ostanu dvije ili više kćeri, a ne ostane muški descedent, onda kćerkama zajedno pripada 2/3. To pravo im je Allah Uzvišeni propisao Kur’anom:

فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ

“A ako bude više od dvije ženskih, njima - dvije trećine onoga što je ostavio.” (En-Nisa, 11)

3. Ukoliko iza ostavitelja od djece ostane samo kćerka kao nasljednik, naslijedit će alikvotni dio 1/2, iako bi ostavitelj imao drugih nasljednika. Ovaj način nasljeđivanja definiran je sljedećim dijelom kur’anskog ajeta:

وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ

“...a ako je samo jedna, njoj – polovina.” (En-Nisa, 11)

2. Nasljedno pravo kćerke od sina (بنت الابن)

Kćerka od sina ili unuka može naslijediti svog djeda ili nanu u sljedećim situacijama:

1. Ukoliko ostavitelj nije ostavio ni muškog ni ženskog descedenta, niti druge unuke osim jedne kćerke od sina, naslijedit će 1/2.

2. Ako među nasljednicima ne bude ni muškog ni ženskog descedenta, niti muškog unuka, već samo dvije ili više kćerki od sina, naslijedit će sve zajedno 2/3 i podijeliti na jednake dijelove.

3. Ako osim kćerke od sina ostavitelj iza sebe ostavi i rođenu kćerku, kćerka od sina će naslijediti 1/6 ostavine.

4. Ako sa kćerkom od sina iza umrlog ostane i sin od sina, naslijedit će po sistemu: „*Jednom muškom koliko dvijema ženskim osobama.*“

5. Ako bi ostavitelj iza sebe ostavio dvije ili više kćeri, onda bi kćerka od sina izgubila pravo na nasljedstvo. Isti je slučaj i ako se među nasljednicima nađe ostaviteljev sin. (E. Gicić, *Šerijatsko nasljedno pravo*, 2011., str. 52)

3. Nasljedno pravo majke (الأم)

Majka nasljeđuje svoje umrlo dijete na jedan od tri načina:

1. Naslijedit će 1/3 ako njen sin ne ostavi muškog ili ženskog potomka, niti ostavi iza sebe dvoje ili više braće i sestara:

فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ آبَاؤُهُ فَلَأُمُّهُ الثُّلُثُ

„A ako ne bude imao djeteta, a nasljeđuju ga samo roditelji, onda njegovoj materi – trećina.“ (En-Nisa, 12)

2. Naslijedit će 1/6 ostavnine ako njen sin ostavi muškog ili ženskog potomka:

وَلَأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ

„A roditeljima, svakom posebno – šestina od onog što je ostavio, ako bude imao dijete.“ (En-Nisa, 12)

3. Majka će naslijediti 1/3 ostatka ostavine od svog sina, ako njen sin ne ostavi muškog ili ženskog potomka, niti dvoje ili više braće i sestara, ali se među nasljednicima nađu otac i bračni drug. Nakon što bračni drug naslijedi svoj alikvotni dio, majka će uzeti 1/3 onoga što je ostalo, a otac uzima ostatak. (E. Gicić, *Šerijatsko nasljedno pravo*, 2011. str. 49)

4. Nasljedno pravo nane (الجدّة)

Postoje tri situacije nasljedstva koje se odnose na nanu:

1. Nasljeđuje 1/6 ostavine umrle osobe ako je jedna nana. A ako ih je više onda sve u njoj imaju učešće, pod uslovom da su sve nane u istoj ravni (očeva majka, majkina majka). Potpora za ovaj stav nalazi se u sljedećoj predaji:

Kabisa ibn Zuejb kazuje: "Ebu Bekru došla je neka nana, pa ga je upitala za svoj udio u nasljedstvu. On joj odgovori: 'U Allahovoj knjizi za tebe nije određeno ništa. A ne znam da je i u praksi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tebi dodijeljen ikakav udio. Dođi mi ponovo, dok se kod ljudi raspitam.' Potom je upitao ashabe. El-Mugira ibn Šu'ba rekao mu je: 'Nana je dolazila Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i dodijelio joj je šestinu.' Ebu Bekr ga upita: 'Ima li još neko osim tebe da mi to potvrdi?' Ustade Muhammed ibn Meslema El-Ensari te mu reče isto što i El-Mugira ibn Šu'ba. Potom joj Ebu Bekr dodijeli šestinu." Prenosilac nastavlja: "Zatim druga nana dođe Omeru, pa ga upita o svom nasljedstvu. On joj reče: 'U Allahovoj knjizi za tebe nije ništa određeno. Međutim, postoji ta šestina. Ako vas dvije nane zajedno budete nasljeđivale, dijelit ćete tu šestinu, a ako jedna bude sama nasljeđivala, ta je šestina njena." (*Sunen*, Ebu Davud, 2012., br. 6)

2. Ako ne budu u istoj ravni, tj. na istoj udaljenosti od nasljednika, onda ona koja je bliža izbacuje iz nasljedstva onu koja je dalja.

3. Nana će biti isključena iz nasljedstva ukoliko iza ostavitelja

ostane i majka. Kako navodi Sejjid Sabik u svom djelu *Fikhus-sunne*, postojanjem oca nana sa očeve strane gubi pravo na nasljedstvo, dok u istoj situaciji nane sa majčine strane ne gube to pravo.

5. Nasljedno pravo supruge (الزوجة)

وَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُمْ

“ ... a njima - četvrtina onoga što vi ostavite, ako ne budete imali djeteta; a ako budete imali dijete, njima - osmina onoga što ste ostavili.” (Prijevod Besima Korkuta, En-Nisa, 12)

1. Supruga polaže pravo na **četvrtinu** muževljeve ostavštine u slučaju da ne postoji potomstvo koje ga nasljeđuje, bilo od nje ili od neke druge njegove žene.

2. U slučaju da postoji potomstvo koje nasljeđuje umrlog, supruzi pripada osmina ostavštine.

Ako je u pitanju veći broj žena, jednako će podijeliti četvrtinu ili osminu koja im pripadne.

6. Nasljedno pravo rođene sestre (الأخت)

Rođena sestra jeste svaka sestra koja sa umrlim dijeli i oca i majku. Ona može naslijediti na jedan od sljedećih načina:

1. Nasljeđuje 1/2 ostavštine ako je jedina i u slučaju da uz nju ne nasljeđuje ni dijete ostavitelja, ni dijete njegovog sina, ni otac, ni djed, ni rođeni brat;

2. Pripadaju 2/3 dvijema rođenim sestrama, ili većem broju njih, ako ne postoji muški nasljednik;

3. Ako uz njih nasljeđuje i rođeni brat, uz nepostojanje onih koji su prethodno spomenuti, on će ih učiniti *asaba* – nasljednicima i muškom će srodniku pripasti udio jednak udjelu dvaju ženskih nasljednika;

4. Sestre postaju *asaba* - nasljednicima uz kćerke ostavitelja, ili

kćerke njegova sina, tako da će uzeti ostatak nakon udjela kćerki ili unuka od sina;

5. Njihovo se nasljeđivanje poništava postojanjem muškog potomka nasljednika, kao što je sin ostavitelja njegov sin, zatim postojanjem uzlazne muške nasljedne linije, poput oca, jedinstvenim ulemanskim stavom, i djeda, prema mišljenju Ebu Hanife, a za razliku od stavova Ebu Jusufa i Muhammeda. Već je prethodilo objašnjenje tog spora o ovome pitanju. (Es-Sejiid S., *Fikhus-sunne V*, 2008., str. 502.)

7. Nasljedno pravo sestre po ocu (الأخت الأب)

Sestra po ocu nasljeđuje svog brata ili sestru na sljedeći način:

1. Sestra po ocu će naslijediti 1/2 ostavine svoga umrlog brata ako bude sama te uz nju ne bude nasljeđivao njezin brat, ili brat po ocu.

2. Naslijedit će 2/3 ostavine svog umrlog brata ako ih je dvije ili više, pod uvjetom da uz nju ne bude nasljeđivao brat po ocu ili rođena sestra.

3. Sestra po ocu će naslijediti 1/6 ostavnine svoga umrlog brata, ako uz nju bude nasljeđivala rođena sestra, kako bi skupa uzele 2/3.

4. Nasljeđuje po sistemu *'asabe bi 'l-gajr* ako uz nju budu nasljeđivala braća i sestre po ocu. Ona će naslijediti ono što ostane od nasljedstva nakon što nasljednici nasljednog reda *ashābul-furūd* uzmu svoje alikvotne dijelove. U slučaju da iza *ashābul-furūd* ne ostane zaostavine onda braća i sestre po ocu ne nasljeđuju ništa.

5. Sestra po ocu će naslijediti po sistemu *'asabe mea' 'l-gajr* ako uz nju budu nasljeđivale kćerka umrlog, ili kćerka od sina umrlog, ili obje, svejedno da li je jedna ili ih je više. Naslijedit će ono što ostane nakon što nasljednici iz reda *ashābul-furūd* uzmu svoje alikvotne dijelove.

6. Bit će diskvalificirana, izbačena iz nasljednog procesa ako se pored nje nađu sljedeće osobe koje imaju pravo na nasljedstvo:

- Postojanje descendentata – nasljednika iz silazne linije ostavitelja.

- Postojanje akscedenta – nasljednika iz uzlazne linije ostavitelja.
- Postojanje dvije rođene sestre.
- Diskvalificirat će je i jedna rođena sestra ako bude postala *'asaba mea'*-l-gajr.

(Es-Sejjid S. Fikhus-Sunne V, 2008., str. 502, 503)

8. Nasljedno pravo sestre po majci (الأخت لأُم)

Sestra po majci može naslijediti u jednom od sljedećih slučajeva:

1. Ako među nasljednicima bude neko od akscedenata, pripadnika uzlazne linije (otac, djed), ili escedenata, pripadnici silazne linije (sin, sin sina, kćerka), sestre po majci će biti diskvalificirane, isključene iz nasljednog procesa.

2. Ako ostavitelj ne ostavi nikog od akscedenata niti escedenata, brat ili sestra, ako budu samo jedno od njih, naslijedit će 1/6 na osnovu kur'anski riječi:

وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوْ امْرَأَةٌ وَلَهُ أُخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ

„A ako muškarac ili supruga ne budu imali ni roditelja ni djeteta, a budu imali brata (po majci) ili sestru, onda će svako od njih dvoje dobiti – šestinu.” (En-Nisa, 12)

3. Ako broj braće i sestara po majci bude više od jednog, onda će oni naslijediti 1/3 koju će podijeliti međusobno na jednake dijelove, bez razlike između muških i ženskih nasljednika, na osnovu kur'anskih riječi:

فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ

„A ako ih bude više, onda zajednički učestvuju u – trećini.” (En-Nisa, 12)

(E. Gicić, *Šerijatsko nasljedno pravo*, 2011., str. 46 i 47)

„Sprema“ kao vid nasljedstva

Kod Bošnjaka Sandžaka u većini slučajeva jedino što žena dobije od svoje porodice kao imovinu jeste vjenčani dar ili takozvana „sprema“. Prilikom udaje običaj je da se djevojci daruju nakit i drugi darovi. Osim vjenčanih darova neke porodice djevojku isprate sa takozvanom „spremom“ koja se često smatra nasljedstvom djevojke.

Vjenčani dar i „sprema“ se ne mogu smatrati nasljedstvom iz sljedećih razloga:

- Nasljedstvo se dijeli odmah nakon smrti ostavioca. U većini slučajeva kod nas vjenčani dar se daje djevojci još dok su otac ili majka živi.
- Nasljedstvo se mora podijeliti onako kako je Allah propisao Kur'anom, a ne kako i koliko neko hoće.
- Nasljedstvo se mora dati na ime nasljedstva, a ne na ime vjenčanog dara.

Razlozi odricanja od nasljedstva Bošnjakinja u Sandžaku

Statistički podaci pokazuju da je na području sandžačkih općina, gdje je pretežno bošnjačko stanovništvo, izuzetno mali broj žena koje nasljeđuju svoje roditelje. U općini Tutin u proteklih osam godina zabilježeno je da je na godišnjem nivou, od 30-70 žena uzelo nasljedstvo. Od tog broja, razlikujući se od godine do godine, njih od 5-14 su Bošnjakinje. Slična situacija je i u ostalim gradovima Sandžaka. Tokom izrade jednog naučnog rada, istraživala sam putem anketa i intervjuva koji su razlozi odricanja od nasljedstva kod sandžačkih Bošnjakinja. Istraživanje je pokazalo da su dva ključna razloga:

1. Nepoznavanje šerijatskih propisa nasljeđivanja:

Poznavanje šerijatskog prava je prvi korak ka prakticiranju šerijata,

te muslimanka mora poznavati nasljedno pravo da bi se zalagala za očuvanje njenog imetka. U današnjem vremenu kada su šerijatske znanosti dostupnije na našem podnevlju nego što su to bile prije, muslimanke imaju mogućnost kroz medrese, fakultete i mnogobrojnu literaturu učiti o svakom segmentu šerijata, pa tako i o nasljednom pravu. I našim majkama i nanama, kojima su u vrijeme komunizma bile uskraćene blagodati koje mi danas imamo, dostupno je da kroz svoju djecu koja se šerijatski obrazuju uče o svojim pravima koje im je Allah darovao.

2. Običaj:

Da se zaključiti da je običaj glavni uzrok odricanja od nasljedstva žena u Sandžaku. U našoj sredini smatra se sramnim djelom ukoliko kćerka zatraži ili prihvati nasljedni dio koji joj se nudi i zato veliki broj ženske djece, ženskih nasljednika, da bi izbjegle takve komentare od strane neukih, odustaju od svojih vjerom zagwarantiranih prava, bez obzira što nekada zbog takvih odluka ispaštaju one i njihovi potomci. Žena treba imati na umu da odricanjem od nasljedstva uskraćuje pravo svojoj djeci da sutra naslijede svoju majku. Znanje i iskreno vjerovanje moraju pobijediti strah od komentara i osuda okoline. Allahove propise moramo staviti ispred propisa i običaja ljudi.

Poklanjanje nasljednog dijela

Jedan nasljednik može pokloniti svoj nasljedni dio drugom nasljedniku i to će se smatrati šerijatski ispravnim djelom ukoliko to čini sopstvenom voljom, a ne uz prisilu. Taj gest smatrat će se dobročinstvom. (E. Ljevaković, 2013., str. 43)

Govoreći o slučaju jednake podjele nasljedstva među muškim i ženskim nasljednicima, dr. Mahmud Hajami, šef Odsjeka za islamske studije na El-Azhar univerzitetu, kaže:

„Dozvoljeno je da nasljednici podijele među sobom imovinu na

jednake dijelove sve dok postoji pristanak svih strana. Svaki od braće može se svojevoljno odreći dijela svoje imovine u korist sestre nakon što se ispoštuju kur'anski propisi. Samo nakon podjele imovine shodno Kur'anu braća imaju pravo da se odreknu svoje imovine u korist sestre.“ (<http://www.akos.ba/duhovnost/pitanja-i-odgovori>)

Shodno ovome, možemo zaključiti da je dozvoljeno ženi pokloniti svoj nasljedni dio ili se odreći nasljednog dijela nakon što nasljedstvo bude podijeljeno onako kako je Allah propisao, ako to čini svojevoljno, bez pritiska pojedinaca ili zajednice. Bitno je naglasiti da onaj u čiju korist se žena odrekne nasljedstva, to treba smatrati njenim poklonom, a ne svojim pravom.

Allah zahtijeva poštovanje prava svakog pojedinca

Islam poklanja veliku pažnju propisu nasljeđivanja. Svi muslimani su obavezni da primjenjuju propise vezane za nasljeđivanje budući da su to propisi Uzvišenog Allaha. Mi, kao muslimani, moramo da shvatimo da su islamski propisi vezani za nasljeđivanje najbolji, najpouzdaniji i najpravedniji jer Uzvišeni Allah ne čini nepravdu nikome.

Obaveza muslimana jeste da poštuju ženino pravo na nasljedstvo i da se bore da isto bude ispoštovano. Ženi se ne smije činiti nasilje i otimati joj ono što joj pripada. Pravo koje je Allah dao ženama niko nema pravo oduzeti im i niko nema pravo smatrati sramnim ženinu borbu za pravo koje joj pripada.

Svršenici i studenti islamskih fakulteta, medresanti i drugi islamski obrazovani ljudi trebaju dati najveći doprinos na polju osvješćivanja ljudi i njihovog prakticanja nasljednog prava. Fakultet za islamske studije u Novom Pazaru svake godine Sandžaku pokloni desetinu šerijatskih pravnika koji će ljudima objašnjavati vjerske propise i učiti ih o načinu nasljeđivanja u šerijatskom pravu. I Medresa Gazi Isa-beg daje svoj doprinos na polju širenja znanja o nasljednom pravu time što svake godine iznjedri generaciju onih koji nauče propise nasljednog prava. Ove dvije ustanove najveća su nada da će nasljedno pravo

biti oživljeno u Sandžaku, jer će svaka kuća i svaka mahala imati svog poznavaoča nasljednog prava. Znanje i iskreno vjerovanje moraju pobijediti strah od komentara i osuda okoline.

Muslimani Allahove propise moraju staviti ispred propisa i običaja ljudi. Dužni su poštovati i štiti sva prava koja je Allah dao Svojim robovima. Stoga, muslimani trebaju štiti pravo žene na nasljedstvo koje joj Kur'anom i Sunnetom pripada.

Uzvišeni Allah u Kur'anu kaže:

„Allah zahtijeva da se svačije pravo poštuje, dobro čini, i da se bližnjima udjeljuje, a razvrat i sve što je odvratno i nasilje zabranjuje; da pouku primite, On vas savjetuje.“ (En-Nahl, 90)